

Característiques de les interaccions afectivosexuals: una anàlisi amb perspectiva de gènere

MAR BISQUERT BOVER
marbisbo@alumni.uv.es

JOAN LLOPIS BALLESTER
al395944@uji.es

RAFAEL BALLESTER ARNAL
rballest@uji.es

Resumen

Bowlby (1969, 1973, 1980) va considerar la vinculació com una necessitat primària que es manté al llarg de la vida, i és en l'adulthood la parella sentimental la principal figura d'aferrament. Les relacions sexe-afectives prenen un paper rellevant en la qualitat de vida de les persones, de manera que unes dinàmiques relacionals saludables incrementaran els nivells de benestar psicològic i satisfacció. En aquest treball ens plantejem com a objectiu analitzar les diferències de gènere en els aspectes següents de les interaccions afectivosexuals: (1) explorar l'establiment del vincle, (2) conèixer els requisits per a tenir relacions sexuals i (3) l'experiència emocional posterior a les relacions sexuals esporàdiques. Per a això, 581 persones (27.4% homes i 72.2% dones) amb una mitjana de 24.4 anys (DT = 4.34), van emplenar un qüestionari *ad hoc* dissenyat per l'equip de recerca. Els resultats no van mostrar diferències de gènere en la necessitat d'establir vincles afectius amb les parelles sexuals. Així mateix, un percentatge més alt de dones que d'homes requerien que hi hagués respecte, sentir-se cuidades i que s'accedís a utilitzar mètodes de prevenció d'ITS (infeccions de transmissió sexual), entre altres, per a tenir relacions sexuals. Sobre l'experiència emocional negativa posterior a les relacions sexuals amb parelles esporàdiques, aquesta es va registrar com a superior en les dones. En definitiva, aquests resultats posen en rellevància les diferències entre dones i homes en les interaccions afectivosexuals, probablement donades per la socialització diferencial de gènere. Així mateix, aquestes diferències prenen rellevància en el marc de la promoció de la salut sexual.

Palabras clave: relacions afectivosexuals, vincle afectiu, requisits, experiència emocional, gènere

Abstract

Bowlby (1969, 1973, 1980) considered bond as a primary need that is maintained throughout life, being the sentimental partner the main reference figure

during adulthood, Sex-affective relationships play an important role in people's quality of life, in the sense that healthy relational dynamics will increase levels of psychological well-being and satisfaction. In this paper we set out to analyze gender differences in the following aspects of affective-sexual interactions: (1) exploring the establishment of the bond, (2) knowing the requirements for having sex and (3) the emotional experience following sporadic sexual relationships. For this purpose, 581 people (27.4% men and 72.2% women) with an average age of 24.4 years old (DT = 4.34) filled in an *ad hoc* questionnaire designed by the research team. The results showed no gender differences in the need for bonding with sexual partners. Also, a higher percentage of women required respect, needed to feel well cared and had to agree to use STI (Sexually Transmitted Infections) prevention methods, in order to have sex. Negative emotional experience after sex with sporadic partners was recorded as higher percentage in women. In summary, these results highlight the differences between women and men in affective-sexual relationships, probably due to different gender socialization processes. These differences become relevant in the framework of sexual health promotion.

Key Words: affective and sexual relationships, affective bond, requirements, emotional experience, gender

Introducció

La concepció de l'amor ha transicionat en l'últim segle des d'un vessant romàntic tradicional, cap a un concepte més postmodernista d'aquest. Lluny de reflectir un progrés cap a la igualtat, això ha derivat en vinculacions amoroses basades en la individualitat i en el benefici immediat, mentre s'abandera la llibertat com a element justificatori, ignorant les repercussions d'aquest consum en el pla col·lectiu (Bauman 2000; Bosch i Fiol 2000; Calvo-González 2017; Illouz 2011). Bauman (2007) entén que en la societat postmoderna es mantenen les estructures i institucions tradicionals de forma "sòlida", mentre que l'amor es torna "líquid", és a dir, transitori, incert, inestable i sense compromís o obligatorietats, característiques derivades de la incertesa de la possibilitat que el compromís comporti deixar de banda experiències millors. D'aquesta manera, en l'imaginari col·lectiu es construeix la idea que la llibertat i el desenvolupament personal no són compatibles amb l'estima i l'establiment de vincles (Beck i Beck-Gernsheim 2001).

S'anomena *sociosexualitat* la tendència a mantenir sexe ocasional amb diferents persones sense tenir cap compromís amb aquestes (Simpson i Gangestad 1991). Els estudis difereixen pel que respecta a la relació entre la sociosexualitat i la satisfacció i autoestima. Mentre que uns consideren que la sociosexualitat no té relació amb l'autoestima (Ortega-Guzmán 2017), d'altres assenyalen que el sexe ocasional millora la satisfacció, el benestar psicològic i la confiança en un mateix (Owen et al. 2010; Vrangalova i Ong 2014).

La teoria de referència pel que fa a l'afecte i el vincle humà és la teoria de l'aferrament de Bowlby (1969, 1973, 1980). Aquesta afirma que les experiències viscudes, les pautes d'interacció i el patró de personalitat donen lloc a quatre estils d'aferrament, els quals es generen en la infància i es mantenen al llarg del cycle vital: segur, allunyat, preocupat i temorós (Bartholomew 1990; Bartholomew i Horowitz 1991; Hazan et al. 2006). Aquests estils d'aferrament es defineixen en base a la intersecció de dues dimensions: el model mental que es manté sobre si mateix (ansietat); i el que es manté sobre la resta (evitació). Així doncs, la manera en la qual interaccionaran ambdues dimensions determinarà la seguretat percebuda en les relacions i la comoditat amb la intimitat. Un estudi de metaanàlisi va revelar que els homes tendeixen a presentar menys ansietat i més evitació respecte a les dones, és a dir, es distancien més de les relacions interpersonals íntimes (Del Giudice 2011).

Les relacions sexoafectives repercuteixen de forma directa sobre la satisfacció sexual i el benestar, de manera que nivells més alts d'amor sentit es relacionen amb un benestar psicològic més alt (Oravecz et al. 2020). Tanmateix, la satisfacció conjugal és un factor rellevant per mantenir l'afecte en la parella, i incrementa la qualitat de vida i la salut física i psicològica (Donoho et al. 2015).

En definitiva, en les últimes dècades han esdevingut canvis socials que han influït en la manera de interaccionar en el plànol afectiu i sexual. Tenint en compte la rellevància del vincle afectiu dins d'una relació afectivosexual, l'influx d'aquest sobre el benestar i qualitat de vida, i la manca d'estudis sobre aquest punt, s'estableixen tres objectius, en funció del gènere: (1) explorar l'establiment del vincle afectiu, (2) conèixer els requisits per tenir relacions sexuals i (3) l'impacte emocional de les relacions sexuals esporàdiques.

Mètode

Participants

La mostra va ser d'un total de 581 persones, entre 17 i 66 anys ($M = 24,4$; $DT = 4,34$). Entre el conjunt de participants, el 72,2% es sentien dones i el 27,4% es consideraven homes. Les persones restants no es consideraven part de l'estructura de gènere binari. Quant a l'orientació sexual, el 70,6% dels/les participants s'identifiquen com a heterosexuales, mentre que el 7% s'identifiquen com a homosexuals, el 21,8% com a bisexuals o pansexuals i el 0,3% restant no va definir la seua orientació sexual.

En relació a l'estat civil, el 51,8% de la mostra estan fadrines, mentre que el 46,5% es troben en una relació de parella. Un nombre molt inferior és el que ostenten les persones casades, que arriben a 1,4% del total, així com les persones separades (2%) i les persones vídues (1%).

Aquesta mostra es va recavar a través d'un mostreig aleatori simple, i es tractava que cada element de la població objectiu tingués la mateixa probabilitat de ser-hi inclòs. En l'estudi s'inclogueren tant persones que utilitzaren l'aplicació Tinder com aquelles que no, i es procurà una mostra representativa quant a gènere i edat.

Instruments

- Qüestionari sobre afectivitat i ús de Tinder elaborat *ad hoc*

Aquest qüestionari va ser construït per les autores de l'estudi que segueix, amb finalitat de ser utilitzat específicament per a aquesta investigació, amb l'objectiu de valorar l'afectivitat sexual i les creences de la gent sobre les relacions sexuals, així com criteris d'actuació en l'ús de l'APP de cites Tinder. Està compost per 33 ítems de selecció única entre diferents alternatives, selecció múltiple o format Sí/No. Els ítems es divideixen en tres blocs: 5 es destinen a recavar dades demogràfiques, 10 recullen dades generals relatives a les relacions afectivosexuals i 18 informen sobre dades relatives a interaccions a través de l'aplicació de cites Tinder. Exemples dels ítems que componen aquest qüestionari són: "¿Cuándo mantienes relaciones sexuales, estableces anteriormente un vínculo afectivo con tus parejas sexuales?" i "¿Crees que Tinder es una herramienta útil para conocer parejas sexuales?" Per a aquest estudi, es va fer ús dels dos primers blocs.

Procediment

Per tal d'assolir els objectius proposats, es va procedir a avaluar als participants i recavar les dades corresponents. Per a això, es va crear un qüestionari amb les dades relatives a l'instrument anteriorment descrit a través de l'aplicació d'enquestes de Google, adjuntant a l'inici un missatge informant de l'obligació de facilitar el consentiment informat per participar-hi. Una vegada construït, va ser administrat a una mostra de 5 persones per tal de comprovar que no hi havia cap tipus d'errada. A continuació, es va procedir a difondre el qüestionari durant una setmana a través de diferents xarxes socials. En tot moment es garantí l'anonimat, la utilització de dades amb finalitats investigadores i científiques, i la voluntarietat, i s'hi assegurà que es podia abandonar l'estudi en el moment que es desitgés sense conseqüències adverses per a la persona participant.

Una vegada recavades les dades, es bolcaren en el programa estadístic SPSS. Les característiques de la mostra estudiada es dugueren a terme a través del càlcul d'estadístics descriptius, mentre que les anàlisis diferencials entre les característiques de les relacions afectives i l'ús de Tinder segons el gènere es va fer a través de la prova khi quadrat (χ^2).

Resultats

El 49% dels/les participants afirmaren la necessitat de vincular-se emocionalment amb la seua parella sexual, tot i que el 47% afirmà que sols de vegades establia vincles afectius i íntims amb les seues parelles sexuals. Entre aquelles persones que expressen la necessitat de vincular-se per mantenir relacions sexuals, no es trobaren diferències estadísticament significatives entre dones i homes ($\chi^2 = 1,55$; $p = ,45$). Ara bé, com s'observa en la figura 1, la mitjana de les dones és més elevada que la dels homes.

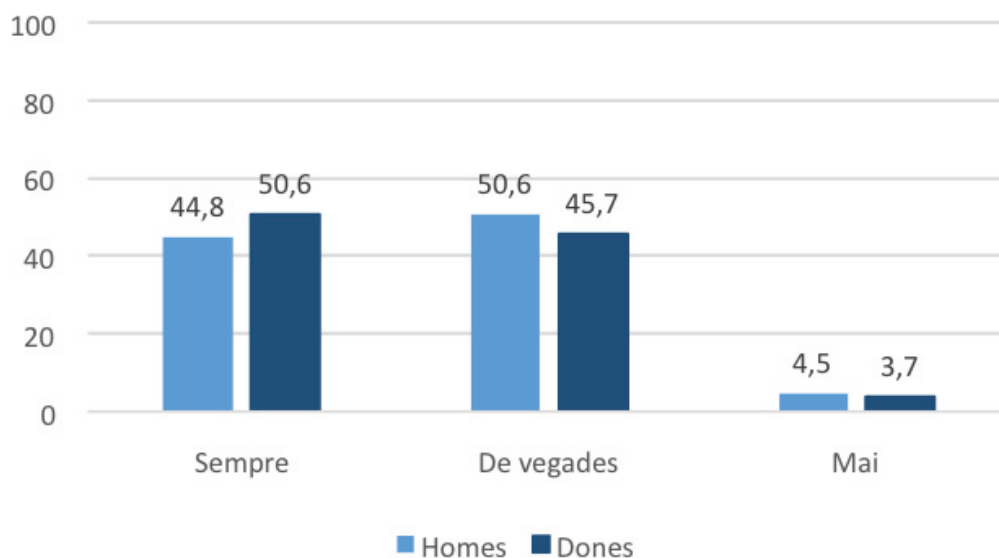

Figura 1. Necessitat de vinculació afectiva en funció del gènere

Com s'observa en la taula 1, sols es mostren diferències estadísticament significatives entre homes i dones en els requisits "Que hi hagi respecte", "Que hi hagi cures", "Que conegui prèviament a aquella persona", "Que coincidim quant a gustos" i "Que accedeixi a utilitzar mètodes de prevenció d'ITS", i en tots els casos, el percentatge de dones que estan d'acord amb aquests requisits és més alt que el d'homes. Per altra banda, el requisit més assenyalat tant per les dones com pels homes és "Que hi hagi respecte".

Taula 1
Requisits per tenir relacions sexuals en funció del gènere

	Homes %	Dones	Khi ²	p
Que hi hagi afecte	54,4	47,2	2,43	,119
Que hi hagi respecte	82,5	93,8	1,09	,000
Que hi hagi cures	36,4	51,1	9,74	,002
Que conegui prèviament a aquella persona	39,6	50,9	5,66	,017
Que hi hagi atracció estètica	46,1	37,5	3,42	,064
Que hi hagi atracció física	77,3	79,0	,200	,654
Que coincidim quant a gustos	13,0	20,5	4,18	,041
Estar excitat/da	33,8	37,0	,517	,472
Que sigui el lloc adequat	33,8	31,4	,297	,586
Que sigui el moment adequat	37,7	46,4	3,47	,062
Que tinguem una relació estable	5,8	7,4	,420	,517
Que accedeixi a utilitzar mètodes de prevenció d'ITS	63,6	78,0	12,02	,001

Pel que respecta a l'experiència emocional després de mantenir relacions sexuals ocasionals, la majoria de la mostra se sent satisfeta després de mantenir relacions sexuals. Ara bé, hi ha participants que afirmaren sentir-se insatisfets/es, culpables, o que aquestes emocions variaven depenent de la parella sexual, l'actitud d'aquesta, el moment, el tracte rebut... Aquests casos eren reportats majoritàriament per dones que per homes, i es mostraven diferències estadísticament significatives ($\text{Khi}^2 = 25,21$; $p = ,033$) (vegeu figura 2).

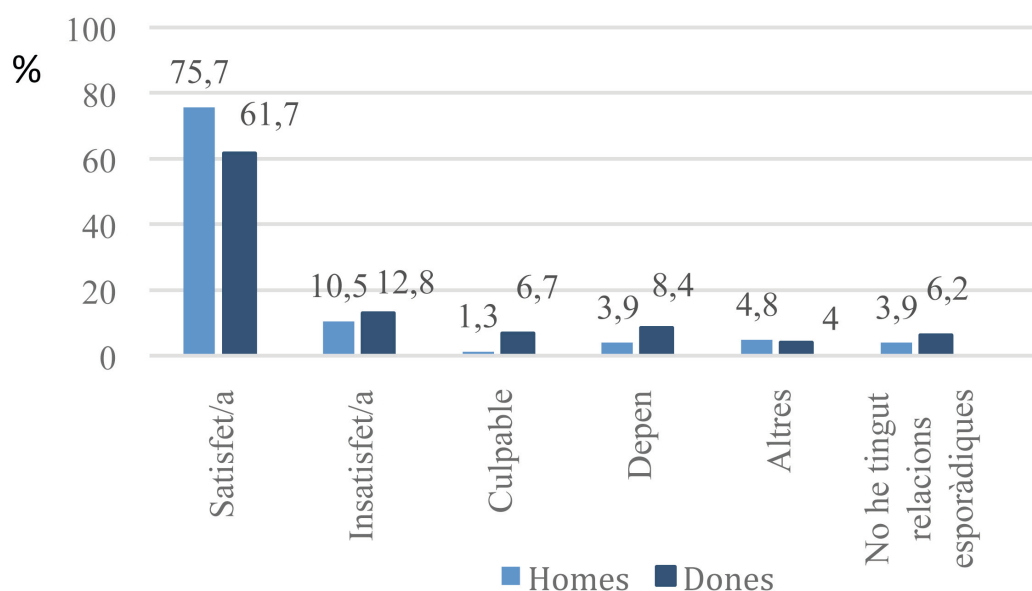

Figura 2. Experiència emocional posterior a les relacions sexuals en funció del gènere

Discussió i conclusions

L'estudi següent ha permès conèixer amb més profunditat característiques de les interaccions afectivosexuals, concretament, les diferències entre dones i homes quant a l'establiment d'un vincle afectiu i els requisits que estableixen individualment per tenir relacions sexuals, així com l'experiència emocional que es deriva de mantenir relacions sexuals ocasionals.

L'evidència científica, assenyala que els homes presenten més evitació -dins del marc del component del aferrament-, front a les dones, en les quals es poden observar unes mitjanes superiors en la dimensió d'angoixa. Això es reflecteix en un menor compromís, i necessitat d'intimitat a través de l'establiment de vincles per part dels homes, i més tendència a la proximitat i a la vinculació per part de les dones (De Giudice 2010; Jackson i Kirkpatrick 2007). Els resultats d'aquest estudi mostren que quasi la meitat de les persones enquestades consideraven una necessitat el fet de vincular-se i trobar un espai psicològic compartit amb les seues parelles sexuals. Ara bé, de forma contrària a l'evidència anteriorment exposada, no es donen diferències entre dones i homes en la necessitat de l'establiment d'aquest vincle afectiu, tot i que les mitjanes són superiors

per a les dones. Cal matisar que aquests resultats podrien presentar-se de forma esbiaixada a causa que la mostra està majorment conformada per dones.

Un altre component que s'ha observat és el tipus de requisits que les persones de cada gènere posen per mantenir relacions sexuals. Els requisits que han mostrat diferències estadísticament significatives entre ambdós gèneres són assenyalats com a tals per nombre de dones més alt que d'homes, i estan majorment relacionats amb les cures, la proximitat, l'ajust diàdic, la salut sexual i el respecte mutu, i se suggererix així una implicació superior de les dones en aquestes esferes. Aquests resultats queden justificats per l'augment de tendència a la proximitat i a la vinculació per part de les dones, respecte als homes. Alguns autors plantegen aquestes necessitats com una contraestratègia front a l'augment d'evitació masculina per tal d'equilibrar la balança (Jackson i Kirkpatrick 2007; Schimtt 2008).

Respecte de l'experiència emocional derivada del manteniment de relacions sexuals esporàdiques o ocasionals amb diverses persones, s'observa que la gran majoria de les persones enquestades mostren sentiments de satisfacció. Ara bé, un percentatge inferior reporta sentiments d'insatisfacció i culpabilitat, entre d'altres. Entre les persones que informen d'aquestes emocions i estats negatius, la majoria són dones, i s'hi observen diferències estadísticament significatives respecte als homes en aquest aspecte. Per una banda, aquests resultats són congruents amb l'evidència anterior, la qual assenjala que el sexe casual no suposa un risc per al benestar de les persones, i que l'experiència positiva o negativa que se'n deriva depèn més de l'interès de cadascú pel sexe casual, els motius pel quals es practica i el locus de control percebut (De Graaf i Sandfort 2004; Owen et al. 2010; Vrangalova i Ong 2014). Per altra banda, i en aquesta línia, que les emocions negatives siguin majorment experimentades per dones pot anar lligat a la socialització diferencial i als rols de gènere, els quals provoquen una externalització del locus de control en les relacions sexuals, i per tant, una reducció del benestar i la satisfacció (Vrgangalova 2014).

Aquests resultats posen en rellevància les diferències entre dones i homes en les interaccions afectives i sexuals. Mentre que no s'observen diferències de gènere quant a la necessitat de vincular-se i trobar un espai psicològic comú, sí que se'n mostren en l'establiment de requisits per mantenir relacions sexuals -i són les dones les que més requisits tendeixen a establir- i en l'experiència emocional posterior a les relacions sexuals ocasionals -on tot i que la majoria de la mostra se sent satisfeta, s'evidencia que les dones tendeixen més que els homes a experimentar emocions negatives. Ara bé, cal observar aquests resultats a la llum d'una sèrie de limitacions, ja que poden esdevenir esbiaixats a causa que la mostra estava conformada majorment per dones. Així mateix, perquè fossin generalitzables convindria fer una rèplica de l'estudi en una mostra més àmplia i més heterogènia. En tot cas, aquests fets prenen rellevància en el marc de la promoció de la salut sexual.

Referències bibliogràfiques

- Bartholomew, Kim i Leonard Horowitz. 1991. «Attachment styles among young adults: a test of a four category model». *Journal of Personality and Social Psychology*, 61: 226-244.
- Bartholomew, Kim. 1990. «Avoidance of intimacy: An attachment perspective». *Journal of Social and Personal Relationships*, 7:147-178.
- Bauman, Zigmund. 2005. *Amor líquido*. México: Fondo de Cultura Económica.
- Bauman, Zigmund. 2007. *Modernidad líquida*. México: Fondo de Cultura Económica.
- Beck, Ulrich i Elisabeth Beck-Gernsheim. 2001. *El normal caos del amor. Las nuevas formas de la relación amorosa*. Barcelona: Paidós Contextos.
- Bosch Fiol, Esperanza i Victoria Ferrer-Pérez. 2000. «La violencia de género: de cuestión privada a problema social». *Psychosocial Intervention*, 9(1):7-19 .
- Bowlby, John. 1969. *Attachment and Loss: Vol. 1. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, John. 1973. *Attachment and Loss: Vol. 2. Separation, Anxiety and Anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, John. 1980. *Attachment and Loss: Vol. 3. Loss, Sadness and Depression*. New York: Basic Books.
- Calvo-González, Soraya. 2017. «Amor romántico, amor confluyente y amor líquido. Apuntes teóricos en torno a los sistemas sociales de comunicación afectiva. Eikasía». *Revista de Psicología*, 67.
- Del Giudice, Marco. 2011. «Sex Differences in Romantic Attachment: A Meta-Analysis». *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(2):193-214.
- De Graaf, Hanneke i Theo G. M. Sandfort. 2004. «Gender differences in affective responses to sexual rejection». *Archives of Sexual Behavior*, 33: 395-403.
- Donoho, Carrie, Teresa E. Seeman, Richard P. Sloan i Eileen M. Crimmins. 2015. «Marital status, marital quality, and heart rate variability in the MIDUS cohort». *Journal of Family Psychology*, 29(2):290-295.
- Hazan, Cindy, Mary Campa i Nurit Gur-Yaish. 2006. «Attachment across lifespan». En *Close Relationships: Functions, Forms and Processes*, ed. Patricia Noller, Judith A. Feeney. Hove, England: Psychology Press.
- Illouz, Eva. 2011. *El consumo de la utopía romántica*. Madrid: Katz.
- Jackson, Jenée James i Lee A. Kirkpatrick. 2007. «The structure and measurement of human mating strategies: Towards a multidimensional model of sociosexuality». *Evolution and Human Behavior*, 28:382-391.
- Oravec, Zita, Jessica Dirsmith, Saeideh Saida Heshmati, Joachim Vandekerckhove i Timothy Raymond Brick. 2020. «Psychological well-being and personality traits are associated with experiencing love in everyday life». *Personality and Individual Differences*, 153:109620.
- Ortega-Guzmán, Sara. 2017. *¿Influencia sobre la autoestima y la satisfacción con la vida? Una investigación sobre sociosexualidad*. Trabajo de fin de Máster. Almería: Universidad de Almería.
- Owen, Jeese J., Galena K. Rhoades, Scott M. Stanley i Frank D. Fincham. 2010. «“Hooking up” among college students: demographic and psychosocial correlates». *Archives of sexual behavior*, 39:653-663.

- Simpson, Jeffry A. i Steven W. Gangestad. 1991. «Individual differences in sociosexuality: evidence for convergent and discriminant validity». *J Pers Soc Psychol*, 60:870-883.
- Schmitt, David. 2008. «Evolutionary perspectives on romantic attachment and culture: How ecological stressors influence dismissing orientations across genders and geographies». *Cross-Cultural Research*, 42:220-247.
- Vrangalova, Zhana. 2014. «Does casual sex harm college students' wellbeing? A longitudinal investigation of the role of motivation». *Archives of Sexual Behavior*, 44(4):945-959.
- Vrangalova, Zhana i Anthony D. Ong. 2014. «Who benefits from casual sex? The moderating role of sociosexuality». *Social psychological and personality science*, 5(8):883-891.